

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ЩОДО ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

Радчук Анатолій Анатолійович

кандидат юридичних наук,

голова,

Одеський окружний адміністративний суд

м. Одеса, Україна

Важливість розробки даної проблематики зумовлена комплексом чинників. Насамперед, в контексті продовжуваних бойових дій на території України проблема адекватного правового захисту військових набула критичного значення, адже результативність функціонування оборонних сил держави прямо корелює з рівнем правових та соціальних гарантій для військового персоналу. Крім того, оборонне відомство як провідний урядовий орган, що формує та втілює державну стратегію у військовій сфері, відіграє визначальну роль у створенні та впровадженні системи захисту прав військових, проте його правовий статус в даному аспекті досі не став предметом ґрунтовного наукового дослідження.

Окрім цього, існує реальна необхідність вдосконалення правових інструментів захисту інтересів військовослужбовців, передусім у сферах забезпечення медичного обслуговування, соціальних пільг, житлових умов, реалізації права на об'єктивне дисциплінарне розслідування та ефективний державний нагляд. Важливо також враховувати трансформаційні процеси у сфері безпеки та оборони України та її інтеграцію до євроатлантичних стандартів, що актуалізує потребу в теоретичному аналізі функцій оборонного міністерства в цих процесах крізь призму адміністративно-правових відносин.

Підсумовуючи, всебічне вивчення ролі Міністерства оборони України у системі гарантування прав військових сприятиме прогресу адміністративно-правової доктрини, розробці конкретних пропозицій для оптимізації правозастосовчої практики та посиленню ефективності системи забезпечення прав військовослужбовців в умовах воєнного часу і подальшого відновлення країни.

Оборонне відомство України відіграє провідну роль у забезпеченні правового статусу військовослужбовців, формуючи нормативні засади служби, розробляючи відомчі акти та контролюючи їх дотримання. До його компетенції належать питання правового регулювання службових відносин, медичного та соціального забезпечення, логістики й відновлення порушених прав військових. Водночас виконання цих

функцій ускладнюється недосконалістю внутрішніх регламентів, браком міжвідомчої координації та відсутністю дієвих механізмів оскарження рішень.

На відміну від Генерального штабу, який відповідає за планування і ведення військових дій, міністерство зосереджене на державно-управлінських завданнях, формуванні оборонної стратегії та створенні організаційних, кадрових і соціальних умов служби. Президент як Головнокомандувач визначає політичний і стратегічний курс, тоді як саме оборонне міністерство реалізує державну оборонну політику, забезпечуючи правові й організаційні механізми її виконання.

Подібний розподіл компетенції та багатоаспектний характер завдань оборонного відомства визначають його ключове значення у сфері правового забезпечення статусу військових. Варто відзначити, що правове становище Міністерства регламентоване відомчим нормативним актом – Положенням про Міністерство оборони України. Відповідно до цього документа воно характеризується як провідний серед урядових органів, що несуть відповідальність за формування та втілення державної стратегії у галузі національної безпеки, оборонного будівництва та розвитку військових формувань. Ця робота проводиться як у звичайний період, так і в умовах кризових або військових ситуацій [1].

Варто зауважити, що на інтернет-порталі оборонного відомства України функціонує спеціальна секція, присвячена питанням правового захисту військових. У межах цієї секції підкреслюється, що забезпечення правових та соціальних гарантій українських військовослужбовців становить один із ключових напрямів роботи в поточних обставинах. Адже в період, коли тисячі захисників щодня стоять на варті державності, відомство прагне забезпечити їм належний правовий захист та соціальне забезпечення. Особливу функцію в цій структурі виконує Головне управління правового захисту військовослужбовців, яке є центральною ланкою, що організовує відповідну діяльність [2].

Оборонне відомство України акцентує увагу на тому, що важливу роль у механізмі правового захисту військових відіграє інститут військового уповноваженого. Ця структура, що характеризується автономним статусом, є ключовим елементом у забезпеченні правових гарантій для військовослужбовців та членів їхніх сімей. Уповноважений здійснює моніторинг дотримання прав військових, опрацьовує скарги, забезпечує первинну юридичну консультацію, а також проводить службові розслідування у разі ймовірних порушень чи зловживань з боку керівного складу. Крім того, його компетенція охоплює такі питання, як гарантування рівноправності жінок і чоловіків у військовій сфері, а також контроль за якістю медичного обслуговування, що прямо впливає на спроможність військових виконувати службові завдання та їхній морально-психологічний стан [2].

Водночас в контексті нашого дослідження необхідно підкреслити, що інститут військового уповноваженого не є винятково компонентом організаційної структури оборонного міністерства України. Доцільніше розглядати його як підсистему в загальній архітектурі повноважень президента держави, який функціонує як інструмент демократичного громадянського нагляду над всією сферою оборони та безпеки. Його діяльність за своїм характером не обмежується організаційним підпорядкуванням оборонному відомству, оскільки він уповноважений здійснювати контроль за дотриманням прав не тільки військових ЗСУ, але й представників інших компонентів силового блоку – зокрема спецпідрозділів правоохоронних органів, військовозобов'язаних, волонтерських батальйонів та інших учасників системи національної безпеки.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що Міністерство оборони України виступає центральною ланкою у забезпеченні належного правового статусу військовослужбовців, поєднуючи у своїй діяльності функції нормотворення, організаційного управління, правозастосування та контролю. Його роль полягає не лише у формуванні стратегічних засад оборонної політики, а й у створенні дієвих правових і соціальних механізмів захисту військових та членів їхніх сімей. Особливого значення набуває інститут військового уповноваженого, який функціонує як інструмент демократичного контролю та гарантія дотримання людських прав у секторі оборони. Разом із тим виявлені проблеми – недосконалість внутрішніх регламентів, недостатня міжвідомча координація та обмеженість механізмів оскарження – вимагають глибокого наукового осмислення й вироблення комплексних рекомендацій. Їх реалізація сприятиме не лише посиленню адміністративно-правової доктрини, а й практичному підвищенню ефективності правового захисту військовослужбовців у сучасних умовах війни та подальшій відбудови держави.

Література:

1. Положення про Міністерство оборони України. Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 730). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text>
2. Захист прав військових. URL <https://mod.gov.ua/zahist-prav-viyskovih>